

Aneta Rayzacher-Majewska

Katechetyka w ATK i UKSW

Studia Theologica Varsaviensia 51/1, 97-120

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANETA RAYZACHER-MAJEWSKA

KATECHETYKA W ATK I UKSW

„Jest rzeczą bardzo ważną, by właściwie był pojmowany związek między katechezą i teologią. Związek ten jest z jakąś głęboką i życiodajną jasnością oczywisty dla każdego, kto pojmuje niezastąpioną funkcję teologii, służebną wobec wiary”¹ – przypominał papież Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej o katechizacji w naszych czasach. Szczególna odpowiedzialność za dostrzeganie związków katechezy z teologią spoczywa na uczelniach wyższych. Do ich zadań należy bowiem nie tylko prowadzenie naukowej refleksji nad katechezą w świetle wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, ale także przygotowanie katechetów do pełnienia ich posługi w konkretnych uwarunkowaniach. Akademia Teologii Katolickiej oraz kontynuujący jej tradycje Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego od lat stanowią jeden z ważniejszych ośrodków specjalistycznej formacji katechetycznej księży, sióstr zakonnych i osób świeckich. Poprzez wysoko kwalifikowaną kadre, działalność wydawniczą oraz zaangażowanie na rzecz formowania kolejnych pokoleń katechetów i katechetów, katechetyka w ATK i UKSW pozostaje w służbie polskiej katechezy.

1. PRACOWNICY KATEDRY KATECHETYKI I SPECJALNOŚCI KATECHETYCZNEJ W ATK

Katechetyka stanowi jeden z obszarów naukowych poszukiwań, które gościły w Akademii Teologii Katolickiej od jej początków. Swymi korzeniami sięga bowiem Wydziału Teologii Katolickiej w Uniwersytecie War-

¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae*, nr 61, Rzym 1979 (wyd. polskie Warszawa 1980).

szawskim. Sekcja katechetyczna została na nim zorganizowana w okresie powojennym, a zajęcia z katechetyki były prowadzone w dzisiejszym rektoracie UW – Pałacu Kazimierzowskim². Od roku 1951 wykłady z tej dziedziny podejmował na Wydziale Teologii Katolickiej UW ks. Józef Dajczak. Trzy lata później kontynuował swą pracę w Akademii Teologii Katolickiej. Tam również habilitował się (1954) oraz uzyskał stopień docenta (1958), a w roku 1961 został powołany na kierownika katedry katechetyki³. W obszarze głównych zainteresowań ks. J. Dajczaka była problematyka pedagogiczna. Spośród jego licznych publikacji, na szczególną uwagę zasługuje najobszerniejsza z nich, czyli *Katechetyka* (1956). Choć po kilku latach od wydania sam autor stwierdził, iż wiele zmieniłby w swym dziele, to dla studentów katechetyki przez długi czas było ono lekturą obowiązkową i do dziś przedstawia znaczną wartość. Nie tylko twórczość ks. J. Dajczaka kształtowała przyszłych katechetów i katechetów, ale przede wszystkim on sam jako wykładowca. Jak po latach wspominali studenci, „przez swoje nowatorskie przemyślenia, zwłaszcza na temat duszpasterstwa katechetycznego i kształtowania osobowości nauczyciela, ks. Józef Dajczak kładł w Polsce fundamenty pod odnowę soborową w dziedzinie katechezy i wychowania katolickiego (...) Kładł zawsze nacisk na formację katechety, podkreślając istotną rolę jego osobowości. Kiedyś w związku z tym powiedział nam na seminarium, że są trzy podstawowe warunki dobrej i skutecznej dydaktyki: pierwszy warunek – nauczyciel; drugi warunek – nauczyciel i trzeci warunek – nauczyciel. Książd Józef Dajczak sam był żywą ilustracją tej zasady, dlatego potrafił do niej przekonać swoich uczniów – całkowicie i bez zastrzeżeń”⁴.

Można z wszelką pewnością stwierdzić, iż katechetyka w ATK od swych początków zawsze gromadziła wybitnych przedstawicieli tej dziedziny. Kiedy bowiem poszerzenie oferty zajęć katechetycznych zrodziło konieczność zaangażowania nowych osób, jako adiunkt w katedrze katechetyki ATK pojawił się ks. Józef Łapot. Był on szczególnie znany

² Zob. Ks. Rektor Roman Bartnicki, *Od Akademii Teologii Katolickiej do Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, (pr. zbior.), Warszawa 2012, s. 688.

³ Zob. E. Majcher, *Dajczak Józef*, w: R. Czekalski, Z. Marek, R. Murawski (red.), *Słownik katechetów polskich XX wieku*, Warszawa 2003, s. 47.

⁴ A. Lepa, *Ks. doc. Dr hab. Józef Dajczak*, w: J. M. Dołęga, J. Mandziuk (red.), *Ocalić od zapomnienia. Profesorowie Akademii Teologii Katolickiej we wspomnieniach wychowanków*, Warszawa 2002, s. 36.

jako autor pierwszej powojennej *Katechetyki* na gruncie polskim do (do 1956 roku jedynej tego typu), a także jako wykładowca m.in. katechetyki w seminariach duchownych⁵. Ks. J. Łapot prowadził w ATK w latach 1955-1961 wykłady z historii katechezy oraz ćwiczenia z katechetyki. Po jego odejściu, stanowisko adiunkta przy katedrze katechetyki objął ks. Hipolit Chruściel. Przez kolejnych 5 lat (do roku 1966) przybliżał studentom zagadnienia z zakresu pedagogiki i psychologii pedagogicznej.

Kolejną postacią, która w sposób znaczący wiąże się z katechetyką ATK, był ks. Jan Charytański SJ. Swą aktywność katechetyczną na gruncie ATK rozpoczął w roku 1962 od wykładów zleconych, zaś etatowym pracownikiem został po uzyskaniu stopnia doktora i odejściu ks. H. Chruściela, czyli w roku 1966⁶. Tutaj również odbył własną ścieżkę naukowego rozwoju, otrzymując doktorat z teologii w zakresie katechetyki (1966), tytuł doktora habilitowanego (1972), profesora nadzwyczajnego (1977) i zwyczajnego (1983). Ks. J. Charytański przez wiele lat był związany z katechetyką w ATK i przyczynił się do rozkwitu tej dziedziny. To właśnie z jego osobą należy wiązać istotne zmiany na gruncie katechetyki, jakie wpisały się w wewnętrzną reorganizację Akademii, przeprowadzoną z inicjatywy rektora ks. prof. dra hab. Józefa Iwanickiego. Z polecenia księdza rektora, ks. J. Charytański opracował m.in. program już nie katedry, ale specjalizacji katechetycznej⁷. Specjalizacja istniała w ramach wyłonionego w latach 1968-1970 nowego kierunku teologii praktycznej, a oparta była na posiadającej swe tradycje katedrze katechetyki. Istotną rolę w przebudowywaniu katechetyki odegrały doświadczenia ks. J. Charytańskiego zdobyte w zachodnich ośrodkach naukowych. Jego zamierzeniem było „przebudowanie katedry w specjalizację katechetyczną – na wzór studiów katechetycznych w *Lumen Vitae* i w Instytucie Katechetycznym w Paryżu”⁸. Poza programem studiów, istotna zmiana w katechetyce ATK zaprowadzona w tamtym czasie, dotyczyła studentów. Jak wspominał ks. J. Charytański, „kiedy w roku 1962 zaczynałem swe zajęcia w ATK, słuchaczami katechetyki byli wyłącznie kapłani. Dla sióstr zakonnych i osób świeckich istniała tzw. *teo-*

⁵ Zob. M. Łudczak, *Łapot Józef*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 136.

⁶ Zob. J. Doppke, *Katechizacja w Polsce*, Pelplin 1988, s. 192.

⁷ Zob. J. Charytański, *Zmagania o kształt katechezy w Polsce*, Kraków 2001, s. 56.

⁸ Tenże, *Trudna droga wychowawcy*, Kraków 2007, s. 178.

logia B, mająca swój odrębny program i sale poza gmachem Akademii (...) Ks. Rektor J. Iwanicki zlikwidował *teologię B*. Wprowadził podział na trzyletnie studium podstawowe i dwuletnią specjalizację⁹. Od roku 1971 studenci teologii ogólnej mogli po trzech latach nauki wybrać specjalizację katechetyczną. Blisko 30-letnia praca ks. J. Charytańskiego w ATK była czasem rozwoju katechetyki, którego owoce widoczne były także w latach następnych. On sam podsumowując ten etap życia stwierdzał, iż zaczynał działalność dydaktyczno-naukową w przełomowym okresie Soboru Watykańskiego II, wyznaczającego zasadnicze linie i kierunki katechezy w Polsce, jak również kończył swą aktywność w okresie przełomowym (1992) – powrotu lekcji religii do szkół¹⁰.

Wobec rozwoju specjalizacji katechetycznej w ATK w latach 60. i 70. ubiegłego wieku, konieczne było pozyskanie odpowiedniej kadry. Należy podkreślić, iż nowi pracownicy posiadali już znaczny dorobek naukowy, a w obszar ich zainteresowań wliczały się także inne dziedziny, co dodatkowo ubogacało program zajęć. Jako pierwszy do grona pracowników specjalizacji katechetycznej ATK, dzięki staraniom ks. J. Charytańskiego, dołączył ks. dr Janusz Tarnowski. W poszukiwaniach naukowych łączył on trzy dziedziny: psychologię, katechetykę i pedagogikę. W ATK podjął wykłady z pedagogiki religijnej. Po habilitacji (1972) ks. J. Tarnowski przeszedł na Wydział Filozofii i zorganizował tam nową specjalizację. Nie sposób pominąć znaczenie jego twórczości dla polskiej katechetyki. Szczególny wkład ks. J. Tarnowskiego dotyczy m.in. podkreślenia aspektu pedagogicznego w katechezie na podstawie koncepcji filozofii personalno-egzystencjalnej oraz licznych wskazań do pracy z dziećmi i młodzieżą¹¹.

W roku 1967 do grona pracowników naukowych specjalizacji katechetycznej w ATK dołączył ks. dr Władysław Kubik SJ. Domeną ks. W. Kubika były wykłady z metodologii nauk pedagogicznych, dydaktyki ogólnej i katechetyki formalnej, a także ćwiczenia i hospitacje z katechetyki formalnej. Prowadził systematycznie seminaria magisterskie dla studentów katechetyki ATK i Zaocznego Studium Teologii Ogólnej ATK¹².

⁹ Tenże, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 114-115.

¹⁰ Zob. tamże, s. 164.

¹¹ Zob. R. Czekalski, *Tarnowski Janusz*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 248.

¹² Zob. A. Hajduk, *Kubik Władysław*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 118; J. Charytański, *Specjalizacja katechetyczna*, w: H.E. Wyczawski (red.), *XX lat Akademii Teologii Katolickiej*, Warszawa 1976, s. 193.

Kiedy zaś w roku 1973 za aprobatą Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki utworzono Punkty Konsultacyjne Studiów Zaocznych ATK¹³, ks. W. Kubik prowadził zajęcia także w niektórych z tych punktów. Znaczącym wymiarem jego działalności na rzecz katechetyki było już wówczas zajmowanie się „wypracowywaniem i eksperymentowaniem metod katechizacji w Polsce przez adaptację osiągnięć polskich dydaktyków do celów katechetycznych oraz konfrontację rodzimych wzorów z metodyką katechetyczną w krajach języka niemieckiego”¹⁴.

Katechetyka w ATK pozostawała otwarta na bieżące zagadnienia i trendy w katechetycznej działalności Kościoła zarówno powszechnego, jak i lokalnego. Jednym z nurtów, który nie mógł pozostać bez wpływu na kształt studiów katechetycznych, był tzw. nurt antropologiczny w katechezie. Tematyka ta została podjęta przez nowego pracownika – ks. dra Romana Murawskiego SDB, absolwenta Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie, który dołączył do katechetycznej kadry naukowej ATK w 1972 roku¹⁵. Nowy pracownik prowadził zajęcia z historii katechetyki i katechezy, seminarium magisterskie, jak również dojeżdżał do punktów konsultacyjnych. Specjalizacja katechetyczna ATK zawdzięcza ks. R. Murawskiemu poszerzenie oferty wykładów o przedmiot antropologii katechetycznej, obejmujący wybrane zagadnienia z psychologii rozwojowej, osobowości i społecznej. W latach 1992-2000 był kuratorem specjalności katechetyki w ATK, a od roku 1992 pełnił także funkcję kierownika Katedry Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy¹⁶. W osobie księdza profesora katechetyka w ATK zyskała nie tylko wybitnego wykładowcę, ale także postać niezwykle sprzyjającą budowaniu kształtowaniu wyjątkowej atmosfery, jaką cieszyła i nadal cieszy się ta specjalizacja. Ks. J. Charytański – pytany o odbiór ks. R. Murawskie-

¹³ Zob. J. Mandziuk, *Dzieje Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie 1954-1994*, Warszawa 1999, s. 35.

¹⁴ J. Charytański, *Specjalizacja katechetyczna...*, dz. cyt., s. 193-194.

¹⁵ Zob. tamże, s. 182; K. Misiaszek, *Murawski Roman Antoni*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 168; J. Decyk, J. Sobkowiak (red.), *Dorobek naukowy pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*, t.1, Warszawa 2002, s. 106. Inną datę można odnaleźć we wspomnieniach ks. Charytańskiego, który odnosząc się do ks. R. Murawskiego, stwierdza: „W r. 1971 nasza specjalizacja wzbogaciła się o nowego pracownika nauki”. J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 118.

¹⁶ Zob. K. Misiaszek, *Dorobek naukowy pracowników...*, dz. cyt., s. 109.

go przez pracowników i studentów sekcji katechetycznej – stwierdził, iż „w krótkim czasie okazało się, że nowy pracownik odnosi się z życzliwością i szacunkiem do wszystkich współpracowników, bez względu na ich stopień naukowy. Jest człowiekiem pogodnym, otwartym, bezkonfliktowym. Toteż bardzo szybko zaprzyjaźnił się ze wszystkimi, wnosząc pogodę i spokój. Jego rzeczowość w prowadzonych zajęciach, pogoda i poczucie humoru oraz szacunek dla wszystkich zyskały mu sympatię studentów, którzy z radością spieszili na jego wykłady i starali się o przyjęcie na seminarium magisterskie”¹⁷.

Przez wiele lat katechetyka w ATK osadzała się na trzech wybitnych przedstawicielach tej dyscypliny naukowej: ks. J. Charytańskim, ks. W. Kubiku oraz ks. R. Murawskim jako pracownikach etatowych. Wspominając ich wzajemne relacje, ks. J. Charytański pisał: „Współpracowaliśmy w przyjaźni, choć bardzo różniliśmy się między sobą. Ksiądz Wł. Kubik SJ odznaczał się niespotykaną energią. Był pełen inicjatyw. Praktycznie odgrywał główną rolę w organizowaniu specjalizacji. Ksiądz R. Murawskiego SDB cechował ogromny spokój, emanująca życzliwość oraz uderzająca dokładność”¹⁸. Poza „trzonem” specjalizacji, który stanowili wspomniani wykładowcy, stosownie do potrzeb i nowych zagadnień w katechetyce, w kolejnych latach pojawiały się nowe postaci – zazwyczaj doktorzy tejże specjalności, którzy z czasem mieli stać się postaciami kluczowymi na gruncie polskiej katechetyki. Poza ks. T. Chromikiem SJ, który przez wiele lat prowadził zajęcia uświadamiające potrzebę i możliwości zastosowania środków audiowizualnych w katechezie, należy wspomnieć m.in. s. Eleonorę Henschke, która w latach 1974–1988 upowszechniała zagadnienia literatury dziecięcej i młodzieżowej w katechezie. Od roku 1979 studenci katechetyki mieli możliwość zgłębiania zagadnień z zakresu pedagogiki specjalnej z elementami katechezy specjalnej, za sprawą p. K. Lauscha¹⁹. Postać tę wspominał ks. J. Charytański ze szczególnym wzruszeniem, podkreślając, iż p. K. Lausch „systematycznie przyjeżdżał

¹⁷ *Ksiądz Roman Murawski – Katechetyka – Katecheza. Wywiad ks. Piotra Tomasika z ks. Janem Charytańskim SJ*, w: P. Tomasiak (red.), *Abyśmy podtrzymywali nadzieję. Księga jubileuszowa ku czci ks. Romana Murawskiego SDB*, Warszawa 2005.

¹⁸ J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 120.

¹⁹ Zob. W. Kubik, *Przedmowa do III tomu serii Biblioteka Katechety*, w: K.M. Lausch (red.), *Teoretyczne podstawy katechizacji osób głębiej upośledzonych umysłowo*, Warszawa 1987, s. 8.

do Warszawy i *zarażał* studentów zapalem do pracy z ludźmi specjalnej troski²⁰. W różnych okresach działalności, na gruncie katechetyki ATK pojawiały się prowadząc zajęcia zlecone m.in. osoby takie jak ks. E. Wajszczak, ks. P. Mazurek. Ks. J. Kraszewski czy S. Czarnecki²¹.

Katechetyka w ATK była także polem naukowej działalności ks. A. Offmańskiego, który uprzednio odbył tu studia specjalistyczne z katechetyki, zwieńczone uzyskaniem dyplomu doktora teologii w roku 1984. Związek z ATK wyrażał się także poprzez wykłady w Punkcie Konsultacyjnym ATK w Szczecinie. Kilka lat później – w roku 1988, stopień doktora z katechetyki w ATK uzyskał ks. Zbigniew Marek SJ. Już od roku 1980 (do roku 2001) był pracownikiem naukowym ATK, a po przekształceniu Akademii – UKSW. Warszawska uczelnia stała się dla ks. Z. Marka środowiskiem naukowym, w którym przeszedł on wszystkie stanowiska – począwszy od asystenta, aż po profesora (2000). Na gruncie specjalizacji pełnił on funkcję kierownika Katedry Katechetyki Materialnej. Pracę zawodową w ATK podjął również ks. Andrzej Hajduk SJ. Wpierw prowadził zajęcia zlecone z zakresu metodyki katechizacji i hospitacji lekcji religii (1988/1989), a już po roku został asystentem stażystą przy Katedrze Katechetyki. Następnie mianowano go asystentem (1990), a po uzyskaniu stopnia doktora (1994) w roku akademickim 1995/1996 rozpoczął pracę jako adiunkt przy Katedrze Dydaktyki Katechetycznej Wydziału Teologicznego ATK²².

W latach 90. ubiegłego wieku kadra specjalności katechetycznej wzbogaciła się o osobę s. Haliny Iwaniuk USJK. Siostra H. Iwaniuk w nowym charakterze powróciła do swej Alma Mater, bowiem w latach 1976-1977 odbyła w ATK studia doktoranckie. Warto wspomnieć, iż s. H. Iwaniuk zarówno pracę magisterską, jak i rozprawę doktorską pisała pod kierunkiem ks. J. Charytańskiego. Po uzyskaniu stopnia dok-

²⁰ J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 121. Można stwierdzić, iż p. K. Lausch równie serdecznie wspominał tę współpracę, czego wyrazem było życzliwe przyjęcie propozycji udziału w konferencji nt. katechezy specjalnej w UKSW w roku 2007, na której wystąpił wraz z małżonką, Katarzyną Lausch. Zob. A. Rayzacher, *Sprawozdanie z konferencji naukowej „Katecheza specjalna – teraźniejszość i przyszłość*, „Collectanea Theologica” nr 3(2008), s. 167-174.

²¹ Zob. J. Doppke, *Katechizacja w Polsce...*, dz. cyt., s. 193.

²² Zob. K. Misiaszek, *Dorobek naukowy pracowników...*, dz. cyt., s. 130-131; Z. Marek, *Andrzej Hajduk*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 70.

tora nauk teologicznych w zakresie katechetyki (1991), w pierw prowadziła wykłady i seminarium w ramach Studiów Zaocznych Teologii Ogólnej ATK w Łodzi, następnie objęła stanowisko adiunkta przy Katedrze Dydaktyki Katechetycznej na Wydziale Teologicznym ATK (następnie UKSW)²³. W podobnym czasie Katedra Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy poszerzyła grono swych pracowników o ks. Kazimierza Misiaszka SDB, który po przejściu na emeryturę ks. R. Murawskiego przejął kierownictwo w Sekcji Katechetycznej. Ks. K. Misiaszek dołączył do kadry katechetycznej w roku akademickim 1993/1994 jako adiunkt. Od początku wykazywał nie tylko kompetencje z zakresu katechezy i katechetyki i umiejętności dydaktycznych, ale także szczególne zdolności organizacyjne. O tym, iż je dostrzeżono, świadczyło choćby powierzenie ks. Misiaszkowi przez Rektora ATK odpowiedzialności za tworzenie i rozwój specjalności teologia pastoralna. Po habilitacji (2000) od stycznia 2001 r. ks. K. Misiaszek pełni funkcję kierownika Katedry Dydaktyki Katechetycznej. Nieustannie zgłębia refleksję nad katechezą i katechetyką, a obszarem jego badań są katecheza dorosłych, katecheza i kultura, język w katechezie, nauczanie religii w szkole, chrześcijańskie wychowanie dzieci i młodzieży. W roku 2011 uzyskał tytuł naukowy profesora.

Wśród katechetyków polskich, którzy swą aktywność naukową i dydaktyczną wiązali z ATK, jest również ks. prof. dr hab. Jerzy Bagrowicz. Przez wiele lat (1978-1986) prowadził on zajęcia zlecone z katechetyki w Punkcie Konsultacyjnym ATK w Płocku. Habilitował się w roku 1992, analizując w swej rozprawie dorobek J. Colomb. Ks. J. Bagrowicz nawiązał kontakt z tym wybitnym francuskim pedagogiem religii i katechetykiem podczas studiów w Instytucie Katolickim w Paryżu. Bogactwo swych zainteresowań i naukowych poszukiwań prezentował w ATK w latach 1993-1998, jako kierownik Katedry Katechetyki Fundamentalnej i profesor nadzwyczajny²⁴. Ostatnie lata pracy ks. J. Bagrowicza na gruncie katechetyki ATK, były czasem działalności w ramach tej sekcji p. prof. UKSW dr hab. Elżbiety Osewskiej. P. E. Osewska w swej pracy w sposób szczególny wykazywała zainteresowanie problematyką katechezy rodzinnej, choć opracowywała także inne zagadnienia z zakresu katechetyki

²³ Zob. A. Kosicka, *Iwaniuk Halina*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 78.

²⁴ Zob. A. Poniński, *Bagrowicz Jerzy*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 12.

fundamentalnej czy modelu katechezy posoborowej²⁵. Ostatnim rokiem pracy w ramach sekcji katechetycznej był rok akademicki 1998/1999. Nie był to jednak koniec współpracy p. E. Osewskiej z warszawską uczelnią, bowiem nadal pracowała w Instytucie Studiów nad Rodziną i podejmuje tę pracę do dziś. Potwierdzeniem silnych związków z katechetyką są liczne publikacje katechetyczne autorstwa p. E. Osewskiej.

W roku 1994 specjalizacja katechetyczna po raz kolejny ubogaciła się własnymi owocami, bowiem do grona pracowników dołączyła p. Elżbieta Dziwosz, absolwentka katechetyki w ATK²⁶. Po obronie rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem ks. W. Kubika, została adiunktem, następnie – starszym wykładowcą. Stosownie do zainteresowań i kompetencji, p. E. Dziwosz prowadziła zajęcia z katechetyki specjalnej (potwierdzając tym samym umiejętność „zarządzania” do pracy z osobami specjalnej troski p. K. Lauscha, w którego zajęciach niegdyś uczestniczyła). Ponadto wykorzystywała własne doświadczenia zdobyte na polu katechizacji, prowadząc wykłady i ćwiczenia z katechetyki dzieci oraz praktyki i hospitacje lekcji religii w szkole. Umiejętność organizowania zajęć dydaktycznych i wspieranie studentów w przygotowaniu do podjęcia pracy katechetycznej sprawiły, iż p. E. Dziwosz została mianowana pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Teologicznego ds. praktyk. Jako wieloletnia katechetka, nauczyciel religii i Ekspert MEN ds. awansu zawodowego nauczycieli, organizowała liczne konferencje i sympozja, a także warsztaty dydaktyczne dla studentów i katechetów. Aktywnie włączała się również w promowanie teologii w ramach festiwalu nauki w szkołach.

W drugiej połowie lat 90. ubiegłego wieku specjalizacja katechetyczna ATK powiększyła się o uczniów ks. R. Murawskiego. W roku 1996 pracę w Punkcie Konsultacyjnym ATK w Płocku rozpoczął ks. dr Ryszard Czekalski. Następnie przebywał na rocznym stypendium naukowym w Instytucie Katolickim w Paryżu (1997/1998), a po powrocie prowadził zajęcia zlecone w ATK. Na stałe zagościł w roku 1999, jako adiunkt w Katedrze Historii Katechezy i Katechetyki Fundamentalnej. Specjalność katechetyczna w ATK i UKSW zawdzięcza ks. R. Czekalskiemu pogłębioną refleksję naukową nad formacją katechetów, histo-

²⁵ Zob. S. Dziekoński, *Osewska Elżbieta*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 183.

²⁶ Zob. K. Misiaszek, *Dorobek naukowy pracowników...*, dz. cyt., s. 134.

rią katechezy, a także nowatorskie zagadnienie, jakim jest komunikacja w katechezie. Jego bogaty dorobek naukowy stanowi istotne wsparcie zarówno dla studentów i doktorantów pragnących zgłębiać poszczególne działy katechetyki na płaszczyźnie teoretycznej, jak również dla osób przygotowujących się do pracy w charakterze nauczycieli religii. Ks. R. Czekański wspierał te przygotowania własną wiedzą i doświadczeniem oraz kompetencjami jako Ekspert MEN. Nie ustawał przy tym we własnym rozwoju, bowiem w roku 2006 uzyskał stopień doktora habilitowanego. Rok później ks. R. Czekański został kierownikiem Katedry Katechetyki Materialnej i jej profesorem nadzwyczajnym.

Rok 1998 był początkiem działalności w ramach sekcji katechetyki ks. Piotra Tomasika – kolejnego doktora wypromowanego przez ks. R. Murawskiego (1997). Ks. P. Tomasik w latach 2000-2006 był adiunktem w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy. Jego dalszy rozwój naukowy następował niezwykle dynamicznie – po habilitacji, która miała miejsce roku 2004, objął kierownictwo w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy (2005), a w kolejnym roku został profesorem nadzwyczajnym w tejże Katedrze (2006)²⁷. Do głównych zainteresowań katechetycznych ks. P. Tomasika, zgłębianych w toku naukowej refleksji, należą katechetyka fundamentalna, katechetyka młodzieży, teologia katechezy i nowa ewangelizacja. Specjalizuje się również w tematyce korelacji religii z edukacją szkolną, którą przybliża szerszemu gronu poprzez publikacje i wykłady.

Inną ważną postacią na gruncie katechetyki polskiej, związaną z UKSW poprzez Wydział Teologiczny w Radomiu, jest ks. prof. UKSW dr hab. Stanisław Łabendowicz. Rozpoczął on pracę w tej jednostce w roku 2000. Jego naukowe zainteresowania koncentrują się wokół m.in. katechezy dorosłych, dydaktyki i metodyki katechetycznej, a także formacji katechetów – zarówno podstawowej, jak i permanentnej²⁸. Wyrazem tego są wydawane od roku 2001 pod redakcją ks. S. Łabendowicza „Zeszyty Formacji Katechetów”.

W roku 1999 – 21 czerwca – uchwałą Rady Wydziału Teologicznego ATK, stopień naukowy doktora nauk teologicznych w zakresie katechetyki uzyskał ks. Stanisław Dziekoński²⁹, na podstawie rozprawy pi-

²⁷ <http://teologia.uksw.edu.pl/node/673> [dostęp z dn. 9.11.2013].

²⁸ Zob. P. Supierz, *Łabendowicz Stanisław*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 132.

²⁹ K. Misiaszek, *Dorobek naukowy pracowników...*, s. 116.

sanej pod kierunkiem ks. R. Murawskiego. Był to schyłek działalności ATK, ponieważ kolejny rok akademicki (1999-2000) stał się pierwszym rokiem funkcjonowania Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Ksiądz S. Dziekoński dołączył do Sekcji Katechetycznej już w nowej rzeczywistości Uczelni, ponieważ w roku 2000. Do roku 2007 zajmował stanowisko adiunkta w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy. W swych naukowych poszukiwaniach oraz prowadzonych wykładach ujmował zagadnienia katechetyczne i pedagogiczne, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i rodziny. Obok działalności dydaktycznej i naukowej, podejmował także liczne przedsięwzięcia o charakterze organizacyjnym, wykazując w tym duże umiejętności. Dnia 23 listopada 2006 roku, na mocy uchwały 44/06, Senat UKSW wyraził zgodę na utworzenie Katedry Psychologicznych i Pedagogicznych Podstaw Katechetyki w Sekcji Katechetycznej na Wydziale Teologicznym. Ks. S. Dziekoński – już jako doktor habilitowany (2006) został kierownikiem nowej Katedry i nadal nim pozostaje (od 2007 r. jako profesor nadzwyczajny).

Przełomowy rok akademicki 1999/2000, w którym uczelnia rozpoczęła działalność jako Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, był przełomem również dla sekcji katechetyki. Do tej pory bowiem funkcjonowały osobne katedry – Katedry Historii Katechezy i Katedry Katechetyki Fundamentalnej. Od roku 1999/2000 połączono je w Katedrę Historii Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy. Nową katedrą kierował ks. R. Murawski, a adiunktami byli ks. K. Misiaszek i ks. Ryszard Czekalski. Ponadto bez zmian istniały Katedry: Dydaktyki Katechezy i Katechetyki Materialnej. Wśród pracowników sekcji katechetyki w UKSW od 1 października 1999 roku nie było ks. W. Kubika, który odszedł do pracy w Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Dwa lata później tą samą drogą podążyli ks. prof. UKSW dr hab. Z. Marek i ks. dr Andrzej Hajduk³⁰. W roku 2000 przeszedł na emeryturę ks. prof. R. Murawski. Szczęśliwie jednak dla polskiej katechezy i katechetyki, nie zaprzestał działalności naukowo-badawczej, jak również innej aktywności na rzecz wychowania w wierze. Ku radości pozostałych pracowników Sekcji Katechetycznej i studentów katechetyki, nadal był i jest obecny również przy rozmaitych spotkaniach – zarówno naukowych, jak i tych o charakterze mniej oficjalnym, wpi-

³⁰ Zob. Ks. Rektor Roman Bartnicki. *Od ATK...*, dz. cyt., s. 724.

sujących się w tradycję katechetyki ATK, a kontynuowanych w UKSW. Kierownictwo w sekcji katechetyki przejął wówczas ks. K. Misiaszek.

Studia katechetyczne w ATK i UKSW w znacznym stopniu miały na celu przygotowanie przyszłych katechetów i nauczycieli religii. W latach 1993-2001 funkcjonowało 3-letnie Kolegium Teologiczno-Katechetyczne. Następnie, czyniąc zadość wymaganiom odnośnie do kwalifikacji nauczycieli religii w poszczególnych typach szkół określonym w *Porozumieniu pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej z dnia 6 września 2000 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli religii*, organizowano przygotowanie katechetyczno-pedagogiczne (zarówno dla studentów dziennych kierunku teologia, jak i w ramach teologii niestacjonarnej). W roku 2000 powstało Podyplomowe Studium Katechetyczno-Pedagogiczne, jednak 3 lata później zawieszono jego działalność wobec braku słuchaczy. W kolejnych latach uruchomienie Studium uzależniane było od liczby zgłoszeń.

Nowością było utworzenie – z inspiracji pracowników Sekcji katechetyki – specjalności nauczycielsko-katechetycznej w ramach kierunku teologia. Dokonało się to na mocy zarządzenia nr 11/2007 Rektora UKSW z dnia 22 marca 2007 roku. W ramach nowej specjalności, plan zajęć studentów, począwszy już od pierwszego roku, systematycznie był wzbogacany o zajęcia z zakresu psychologii, pedagogiki i katechetyki. W tok studiów wpisana była realizacja przygotowania katechetyczno-pedagogicznego, obejmującego minimum 270 godzin specjalistycznych wykładów oraz przynajmniej 150 godzin praktyk w szkole i ich omówienie.

Stan personalny katechetyki w UKSW, od odejścia z Uczelni wspomnianych pracowników, przez kilka lat pozostawał niezmienny. Grono wykładowców sekcji katechetycznej poszerzyło się w roku 2007, gdy stanowisko adiunkta w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy objął ks. dr Dariusz Kurzydło. W roku 2003 uzyskał on stopień doktora na podstawie rozprawy pisanej pod kierunkiem ks. K. Misiaszka. W obszarze zainteresowań nowego pracownika pozostawały: katecheza młodzieży, katecheza dorosłych, antropologia katechetyczna, psychologia antropologiczna, psychoterapia i duchowość chrześcijańska³¹. Ks. D. Kurzydło równoległe z pracą wykładowcy podejmował studia podyplomowe

³¹ Zob. <http://teologia.uksw.edu.pl/node/629> [dostęp z dn. 9.11.2013].

z psychoterapii i magisterskie z psychologii. Stosownie do posiadanych kompetencji, od roku 2009 jest adiunktem w najmłodszej Katedrze – Psychologicznych i Pedagogicznych Podstaw Katechetyki.

Kolejnym wykładowcą katechetyki w UKSW stał się przewodniczący Wydziału Nauczania i Wychowania Katolickiego Kurii Diecezjalnej w Łomży, doktor pedagogiki papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie – ks. Jarosław Kotowski. Posiadana wiedza i doświadczenie pracy w Wydziale pozwalały na rozległą tematykę podejmowanych zajęć, prowadzonych z zastosowaniem nowoczesnych technologii. Książk J. Kotowski przybliżał studentom zagadnienia z obszaru katechetyki i pedagogiki, katechezy dostosowanej do wieku, a także Słowa Bożego czy wychowania w katechezie oraz praktyk katechetycznych.

W roku 2009 Sekcja Katechetyki UKSW powitała kolejnego wykładowcę – ks. dra Rafała Bednarczyka³². Stopień doktora nauk teologicznych w zakresie katechetyki uzyskał on w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w roku 2005. Jednocześnie zdobywał doświadczenie jako wizytator nauki religii diecezji płockiej i pracownik tamtejszego Wydziału Katechetycznego. Główne zainteresowania ks. R. Bednarczyka skupiały się wokół zagadnień przynależących do katechetyki materialnej. Od roku 2012 tematy te podejmuje w ramach zajęć jako adiunkt w Katedrze Katechetyki Materialnej.

W roku 2012 nowego pracownika pozyskała również Katedra Katechetyki Fundamentalnej i Historii Katechezy. Stanowisko adiunkta w tej Katedrze przyznano p. dr Anecie Rayzacher-Majewskiej³³, która w roku 2011 uzyskała stopień naukowy doktora w zakresie katechetyki, na podstawie rozprawy przygotowanej pod kierunkiem ks. K. Misiaszka. Do podstawowych obszarów badań p. dr A. Rayzacher-Majewskiej należą – poza katechetyką fundamentalną i historią katechezy – korelacja nauki religii z edukacją szkolną oraz literatura w piękna katechezie. Ponadto zajmuje się katechezą dzieci, dydaktyką i metodyką katechetyczną, wykorzystując w tym osobiste doświadczenie wynikające z pracy na stanowisku nauczyciela religii w przedszkolach i szkole.

Katechetyka w ATK i UKSW na każdym etapie swej działalności charakteryzowała się – i nadal charakteryzuje – wysoko wykwalifikowaną kadrą naukową i naukowo-dydaktyczną. Pracownicy podejmują

³² Zob. <http://teologia.uksw.edu.pl/node/589> [dostęp z dn. 9.11.2013].

³³ Zob. <http://teologia.uksw.edu.pl/node/704> [dostęp z dn. 9.11.2013].

licznie inicjatywy na rzecz własnego rozwoju oraz poszukiwania naukowego, co wpływa na poziom wiedzy przekazywanej studentom. Niemal od początków swego istnienia, katedra katechetyki, a w ślad za nią – sekcja katechetyki – stała się kuźnią katechetycznych talentów. Stąd wywodzili się późniejsi wykładowcy katechetyki w innych ośrodkach naukowych w Polsce, a także pracownicy diecezjalnych wydziałów katechetycznych. W gronie osób związanych z tą specjalizacją nie brakło wybitnych katechetyków znanych nie tylko w całej Polsce, ale także poza jej granicami. Zarówno pracownicy, jak i absolwenci zaznaczali swą obecność w krajowych i zagranicznych ośrodkach katechetycznych oraz instytucjach działających na rzecz katechezy.

2. UDZIAŁ PRACOWNIKÓW KATECHETYKI ATK I UKSW W ZAGRANICZNYCH I KRAJOWYCH OŚRODKACH KATECHETYCZNYCH I INSTYTUCJACH DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ KATECHEZY

Katechetyka w ATK i UKSW od swych początków była ważnym środowiskiem podejmującym kluczowe zagadnienia dotyczące katechezy. Ze szczególną troską odnoszono się do katechezy w Polsce, jednak uwagę kierowano także na katechetyczne poszukiwania naukowe poza granicami kraju. Pilnie śledzono przemiany zachodzące w ruchu katechetycznym w Europie, zgłębiano nowe teorie i próbowano przekładać je na grunt rodzimej refleksji. Akademia miała swych przedstawicieli m.in. w Międzynarodowym Instytucie Katechetyczno-Pastoralnego „Lumen Vitae”, Katechetycznej Ekipie Europejskiej, Związku Katechetów Niemieckich czy aktualnie w EUFRES – Forum for Religious Education in Schools (ks. Kazimierz Misiaszek, ks. Ryszard Czekalski, ks. Stanisław Dziekoński, ks. Piotr Tomasik). Do dziś pracownicy katechetyki w UKSW pozostają zorientowani w tematyce katechetycznej podejmowanej poza granicami kraju oraz bywają w zagranicznych ośrodkach na sympozjach i konferencjach, prezentując tam stan katechezy i osiągnięcia katechetyki w Polsce.

Aktywność naukowa przedstawicieli katechetyki w ATK i UKSW jest jeszcze bardziej widoczna w odniesieniu do polskich ośrodków badawczych i instytucji. Podobnie jak przed laty, tak i obecnie katechetycy z UKSW są zaangażowani m.in. w prace Sekcji Wykładowców Kate-

chetyki, której przez długi czas przewodniczyły osoby związane z tutejszą uczelnią – ks. J. Charytański (1978-1992), następnie ks. R. Murawski (1992-2010) oraz ks. Z. Marek (2010-). W roku 2012 Sekcję przekształcono w Stowarzyszenie Katechetów Polskich, a reprezentantów UKSW nie zabrakło w strukturach SKP, co można odczytać jako potwierdzenie dla ich kompetencji i szacunek dla zorientowania w sprawach katechezy w Polsce³⁴. Przez wiele lat to właśnie ATK gromadziła specjalistów z zakresu katechetyki i pedagogiki na dorocznych sympozjach wykładowców, podejmując bieżące zagadnienia domagające się pogłębionej refleksji naukowej. Od wielu lat katechetycy tutejszego ośrodka wspierają także działalność Komisji Episkopatu ds. Katechizacji, następnie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. W ramach tych prac zajmują się m.in. programowaniem katechezy w Polsce, a także opracowywaniem dokumentów katechetycznych. To właśnie ks. prof. R. Murawski „na prośbę Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski przygotował wspólnie z ks. K. Misiaszkiem i ks. P. Tomasikiem Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce, które Konferencja Episkopatu Polski w ostatecznej wersji zatwierdziła 20 czerwca 2001r.”³⁵. Pracownicy katechetyki ATK i UKSW odegrali kluczową rolę w tworzeniu programów katechizacji i nauki religii – zarówno w roku 1971, jak i 2001 oraz 2010. Zajmowali się również redagowaniem podręczników konkretyzujących wskazania programowe, angażując do tego zarówno studentów, jak i katechetów. Doświadczenia zdobywane na tym polu niewątpliwie przyczyniły się do tego, iż Uczelnia jest licznie reprezentowana w gronie rzeczoznawców ds. oceny programów nauczania religii i podręczników katechetycznych³⁶. Dzięki zaangażowaniu pracowników katechetyki ATK i UKSW, zostały przetłumaczone i opracowane liczne pozycje kluczowe dla katechezy – zarówno oficjalne teksty Kościoła, jak i inne publikacje.

³⁴ W skład Komisji Rewizyjnej wszedł ks. D. Kurzydło, a Ks. R. Murawski wraz z ks. R. Czekalskim zostali członkami kapituły nagradzającej wybitne publikacje katechetyczne. Ponadto ks. R. Murawski, jako wieloletni Przewodniczący Sekcji Wykładowców Katechetyki, został Honorowym Przewodniczącym Stowarzyszenia.

³⁵ K. Misiaszek, *Murawski Roman Antoni*, w: *Słownik katechetyków...*, dz. cyt., s. 169.

³⁶ Zob. <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/biuro-programowania-katechezy/10-biuro-programowania-katechezy/17-zespol-konsultantow-i-rzeczoznawcy-ds-oceny-programow-nauczania-religii-i-podrecznikow-katechetycznych> [dostęp z dn. 9.11.2013r.].

W niezwykle bogatym dorobku warto zwrócić uwagę na te pozycje, które w sposób szczególny wiążą się z katechetyką w ATK i UKSW.

3. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA KATECHETYKI ATK I UKSW

Mówiąc o katechetyce ATK i UKSW, nie można pominąć znaczącego wymiaru jej aktywności na rzecz polskiej katechezy i refleksji nad nią, jakim była działalność wydawnicza. Szczególnie sprzyjającym czasem był okres pełnienia funkcji dyrektora Wydawnictwa ATK przez ks. Henryka Bogackiego. Od 1963 roku Wydział Teologiczny ATK wydawał półrocznik „*Studia Theologica Varsaviensia*”. Ksiądz J. Charytański zajmował się pozyskiwaniem do niego artykułów z dziedziny teologii pastoralnej i katechetyki. Prowadził również dział „Sprawozdania”, w którym umieszczał omówienie wiodących czasopism katechetycznych na Zachodzie. Na łamach półrocznika z czasem zaczęły pojawiać się sprawozdania z sympozjów studentów katechetyki ATK – UKSW oraz KUL – UKSW.

Istotną przestrzenią dla katechetyki ATK i dzielenia się refleksją katechetyczną był kwartalnik „*Collectanea Theologica*”. Ponieważ zamysłem redaktora, ks. H. Bogackiego, było udostępnienie miejsca na publikacje poszczególnych specjalizacji działających w ATK, również katechetyka wyrażała się na łamach czasopisma. Ksiądz H. Bogacki zachęcił ks. J. Charytańskiego do redagowania „*Biuletynu Katechetycznego*” w „*Collectanea Theologica*”, dzięki czemu treści katechetyczne i informacje o aktualnych wydarzeniach istotnych z katechetycznego punktu widzenia docierały do czytelników regularnie. Redakcją „*Biuletynu Katechetycznego*” zajmowali się wpiery ks. J. Charytański (1969-1976), ks. J. Tarnowski (1969-1975) oraz ks. W. Kubik (1969-2002). Od roku 2003 osobą odpowiedzialną za gromadzenie i redagowanie materiałów przedstawianych w „*Biuletynie*” był ks. P. Tomasiak. Obecnie redaktorem „*Biuletynu*” jest ks. dr R. Bednarczyk, któremu powierzono tę funkcję w roku 2012.

Mówiąc o działalności wydawniczej podejmowanej przez katechetykę ATK, nie sposób pominąć przedsięwzięcia, które przez wiele lat kształtowało katechetów i katechezę w jej praktycznym wymiarze. Było nim wydanie czterech tomów podręcznika metodycznego dla katechety *Bóg z nami*, zaś w późniejszych latach – serii *Podręczników metodycz-*

nych do katechizmu religii katolickiej. Również z pracownikiem sekcji katechetycznej ATK należy wiązać dwa tomy podręcznika dla katechizacji dzieci najmłodszych *Jeżus Chrystus z nami*. Choć poszczególne katechezy opracowywali autorzy związani ze środowiskiem krakowskim, to inicjatywa pochodziła od ks. W. Kubika i to on był redaktorem materiałów. W przypadku podręczników metodycznych do szkoły podstawowej, związek autorów z ATK był bardziej bezpośredni. Jak stwierdzono w *Przedmowie* do pierwszego tomu podręcznika *Bóg z nami*, „nie jest dziełem przypadku, że podręcznik dla katechetów wychodzi w serii teologii praktycznej, wydawanej przez „Collectanea Theologica”, a trudu związanego z przygotowaniem do druku podjęli się pracownicy Akademii Teologii Katolickiej. Dwu członków zespołu jest zaangażowanych jako pracownicy naukowcy ATK. Większość członków odbywa na niej swe studia katechetyczne. Dzięki temu związkowi z uczelnią pogłęбилиśmy naszą wiedzę teologiczną i katechetyczną. Wiele zagadnień mogliśmy dyskutować, opracowywać i eksperymentować w szerszym gronie na seminariach i ćwiczeniach”³⁷. Choć założenia programowe zawarte w tychże podręcznikach zdezaktualizowały się w 2001 roku w momencie wprowadzenia nowego programu nauczania religii, to pozycje te ze względu na bogactwo treści – artykuły związane z wybranymi problemami katechizacji na danym etapie oraz wprowadzenia do poszczególnych grup tematycznych i jednostek – stanowią cenny materiał dla osób zajmujących się katechezą tak w teorii, jak i w praktyce.

Zarówno pracownicy jak i studenci katechetyki w ATK w ramach swych badań podejmowali różnorodne tematy i poddawali wieloaspektowej analizie wybrane zagadnienia katechetyczne. Celem udostępnienia szerszemu gronu tej refleksji, ks. J. Charytański zaczął publikować w roku 1979 w Wydawnictwie ATK nową serię „Studia Katechetyczne”³⁸. Miała ona służyć upowszechnianiu osiągnięć naukowych osób związanych z ATK. Wyniki swych badań zamieszczali tam pracownicy, ale także magistranci i doktoranci, publikując fragmenty swych prac. W miarę możliwości starano się utrzymywać jednotematyczność poszczególnych tomów³⁹, co jednak nie zawsze udawało się w prakty-

³⁷ *Przedmowa*, w: Charytański (red. J.), *Bóg z nami*, t. 1, Warszawa 1971, s. 7.

³⁸ Zob. J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 123.

³⁹ Zob. Tenże, *Wprowadzenie*, „Studia Katechetyczne” 1979, t. 1, s. 9.

ce. Do roku 1987 ukazało się 6 tomów „Studiów Katechetycznych”, po czym zaprzestano ich wydawania. Po pływie 30 lat postanowiono powrócić do tej cennej inicjatywy, zmieniając nieco formułę pisma. Komitet Redakcyjny „Studiów Katechetycznych” wydawanych w UKSW zdecydował, by stały się one „rocznikiem, na łamach którego pracownicy i doktoranci katechetyki mogliby podzielić się swoimi dokonaniaми. Nie tylko zresztą pracownicy UKSW, ale również uznane autorytety katechetyczne z innych ośrodków”⁴⁰. Zamierzano także wydawać corocznie numer tematyczny, co miało służyć pogłębianiu systematycznej wiedzy z różnych działów katechetyki, reprezentowanych przez cztery katedry Sekcji Katechetyki na Wydziale Teologicznym UKSW.

Inną inicjatywą wydawniczą, która do dziś stanowi cenną pomoc dla studentów i pojawia się w literaturze zalecanej na wykładach z katechetyki, jest seria „Biblioteka Katechety”, wydawana w ATK pod redakcją ks. W. Kubika. Pierwsze dwa tomy dotyczyły katechezy po Soborze Watykańskim II. Poza treścią wybranych dokumentów katechetycznych z tego czasu, zawierały komentarze do tychże dokumentów i artykuły przedstawiające teoretyczne założenia katechezy posoborowej. Z kolei trzy kolejne tomy „Biblioteki Katechety” dotyczyły katechezy specjalnej – jej teoretycznych podstaw (tom III), katechezy przedkomunijnej osób głębiej upośledzonych umysłowo (tom IV) oraz katechezy pokomunijnej tychże osób (tom V). W każdym z wspomnianych trzech tomów kluczową rolę odegrał p. K. Lausch, prezentując „nie tylko wiedzę opartą na literaturze, lecz także zdobytą w toku osobistego doświadczenia”⁴¹.

Istotnym źródłem treści katechetycznych są również „Zeszyty Formacji Katechetów”, ukazujące się od roku 2001 pod redakcją ks. S. Łabendowicza. To recenzowane pismo naukowe jest wydawane przez Instytut Teologiczny UKSW w Radomiu i Wydział Katechetyczny Kurii Diecezji Radomskiej. Zasadniczym celem periodyku jest permanentne doszkącanie i doskonalenie katechetów. Zamieszczane są artykuły z zakresu: formacji ludzkiej i chrześcijańskiej, doktrynalno-teologicz-

⁴⁰ P. Tomasiak, *Wprowadzenie*, „Studia Katechetyczne” 2010, t. 7, s. 15. Komitet Redakcyjny odnowionych „Studiów Katechetycznych” tworzą: ks. R. Czekalski, ks. S. Dziekoński, ks. D. Kurzydło, ks. K. Misiaszek, ks. R. Murawski oraz ks. P. Tomasiak.

⁴¹ W. Kubik, *Przedmowa do III tomu...*, dz. cyt., s. 8.

nej, psychologiczno-pedagogicznej, dydaktyczno-metodycznej oraz konspekty katechez i scenariusze inscenizacji⁴².

Wskazując na działalność wydawniczą podejmowaną przez Sekcję Katechetyki ATK i UKSW, nie można pominąć *Bibliografii katechetycznej*. Pierwsze dwa tomy zawierające łącznie wykaz publikacji katechetycznych z lat 1945-2000⁴³, stały się lekturą obowiązkową dla wszystkich podejmujących jakiegokolwiek analizy i badania naukowe. Czytelnicy sięgając po nie mogli zapoznać się z aktualnym stanem refleksji na dany temat oraz zgromadzić literaturę przedmiotu dla przygotowywanych prac i rozpraw naukowych. Z upływem lat coraz bardziej wyraźne stawało się więc oczekiwanie na kolejny tom *Bibliografii...*. Naprzeciw tym oczekiwaniom wyszedł ks. R. Czekalski, mający swój udział w powstaniu dwóch pierwszych tomów. W roku 2012 pojawiła się trzecia część *Bibliografii katechetycznej*, przedstawiająca katechetyczny dorobek naukowy różnych autorów z lat 2001-2010. Mimo iż ostatni tom obejmował najkrótszy przedział czasowy, to ilość publikacji z uwzględnionego dziesięciolecia wynosiła około 6500 i przekraczała łączną liczbę pozycji wydanych drukiem w latach 1945-2000. Jak zauważył redaktor dzieła, w wyraźny sposób wzmógł się więc „wysilek *pisarski* wielu katechetów i katechetów, którzy w publikacjach zwartych lub artykułach, podejmują wiele zagadnień naukowych lub popularnonaukowych”⁴⁴.

Nie ulega wątpliwości, iż znaczna ilość spośród blisko 1400 pozycji zawartych we wszystkich trzech tomach *Bibliografii katechetycznej*, stanowi dorobek pracowników katechetyki ATK i UKSW oraz innych osób związanych z tą uczelnią. Ta bogata twórczość jest nieocenionym materiałem źródłowym dla dalszych poszukiwań i refleksji naukowej. Ma również swe szerokie zastosowanie w przygotowaniu pracowników w obszarze posługi katechetycznej, stosownie do rodzaju podejmowanej przez nich aktywności. Poprzez liczne publikacje, specjalność katechetyczna pozostawia trwały ślad swej działalności, a jednocześnie przyczynia się

⁴² <http://www.katecheza.radom.pl/o-nas.html> [dostęp z dn. 15.11.2013r.]

⁴³ Powstanie dwóch pierwszych tomów szerzej będzie omówione w części ukazującej aktywność Koła Naukowego Katechetów UKSW.

⁴⁴ R. Czekalski, *Wprowadzenie*, w: Tenże (red.), *Bibliografia katechetyczna 2001-2010*, Warszawa 2012, s. 8.

do rozbudzania naukowych ambicji i rozwijania talentów kolejnych roczników i pokoleń, podejmujących w UKSW studia z zakresu katechetyki.

4. KOŁO NAUKOWE KATECHETYKÓW

Akademia Teologii Katolickiej nie tylko umożliwiała studentom udział w zajmujących wykładach, ale także sprzyjała rozwianiu przez nich umiejętności prowadzenia własnych poszukiwań naukowych i wykazywania posiadanych zdolności badawczych. Działo się to m.in. w ramach studenckich kół naukowych, które przeżywały swój rozkwit w okresie rektoratu ks. J. Iwanickiego. Koło Naukowe Katechetów (tak pierwotnie brzmiała nazwa) zostało powołane do życia dnia 29 października 1968 roku. Należało ono do pierwszych kół naukowych w ATK⁴⁵. Opiekunem naukowym Koła od początków jego powstania był ks. J. Charytański, zaś prezesa wybierano spośród studentów. „Wybierany zarząd planował tematykę i przebieg zebrań, a studenci w formie swobodniejszej niż na seminariach przygotowywali się do zabierania głosu w sprawach katechetyki i katechezy⁴⁶”. Koło naukowe Katechetów organizowało sympozja i konferencje, zarówno w ATK, jak i poza nią. Członkowie Koła współredagowali „Biuletyn Katechetyczny” w kwartalniku „Collectanea Theologica” (od roku 1969), przekazując informacje o najważniejszych wydarzeniach z zakresu katechetyki i pedagogiki. Przekazywaniu bieżących wiadomości służyła również ścienna gablotka w jednym z korytarzy ATK. Praca członków Koła miała na celu analizę sytuacji katechezy w Polsce i recepcję teorii katechetycznych wraz z jej przełożeniem na katechetyczną praktykę Kościoła. Kiedy więc w roku 1971 wprowadzono *Ramowy program katechizacji*, członkowie Koła podjęli przebadanie terenu katechetycznego w aspekcie wykrycia stosunku działających tam katechetów do ówczesnie obowiązujących założeń programowych katechezy⁴⁷. Początkowo Koło organizowało w każdym semestrze 3 zebrań, na które zapraszano także prelegentów, także spoza uczelni. Dzięki kontaktom profesorów katechetyki ATK, wśród zaproszonych gości byli

⁴⁵ Zob. H.Cz. Podolski, *Studenckie koła naukowe i inne formy zespołowej działalności młodzieży ATK*, w: H. E. Wyczawski (red.), *XX lat Akademii...*, dz.cyt., s. 390; J. Mandziuk, *Dzieje Akademii...*, dz. cyt., s. 25.

⁴⁶ J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 121.

⁴⁷ Zob. H. Cz. Podolski, *Studenckie koła...*, dz. cyt., s. 390-391.

także wybitni katechetycy z zagranicznych ośrodków naukowych. Koło Naukowe Katechetów w ramach swej działalności organizowało także wycieczki naukowe – zarówno krajowe, jak i zagraniczne. Zaszczyną funkcję opiekuna naukowego Koła – poza ks. J. Charytańskim – pełnili następujący wykładowcy: ks. R. Murawski, ks. K. Misiaszek, ks. S. Dziekoński, p. E. Dziwosz, ks. P. Tomasik, ponownie p. E. Dziwosz. Od 1 października 2012 r. opiekunem jest p. A. Rayzacher-Majewska. Obecnie Koło Naukowe Katechetów organizuje swe spotkania raz w miesiącu. Tak jak określono to w statucie, działalność KNK koncentruje się na rozbudzaniu zainteresowań pracą naukową i badawczą, twórczą, samokształceniową i popularyzatorską w środowisku studenckim UKSW oraz współpracy z placówkami oświatowymi, badawczymi oraz użyteczności publicznej. Podtrzymywana jest tradycja przekazywania ważnych informacji za pośrednictwem gablotki. Stosownie zaś do współczesnych możliwości technicznych, inną formą przekazu wiadomości i popularyzacji Koła jest strona KNK na profilu społecznościowym Facebook, założona w październiku 2012 roku⁴⁸. Aktualnie prezesem Koła jest doktorantka III roku katechetyki, p. mgr lic. Ewelina Adamowicz, zaś sekretarzem studentka IV roku specjalności nauczycielsko-katechetycznej – p. Anita Tyszkiewicz. Sekretarz pełni jednocześnie funkcję kronikarza, bowiem w roku 2012 postanowiono dokumentować działalność KNK w tradycyjnej formie i założono kronikę Koła. Korzystając z możliwości określonej w statucie KNK, w styczniu 2013 roku przyznano ks. R. Murawskiemu tytuł Honorowego Członka Koła. W ten sposób dano wyraz wielkiej wdzięczności za wieloletnią pracę na rzecz Koła i bogaty dorobek naukowy, z którego studenci czerpią do dziś.

Spśród różnorodnej aktywności Koła Naukowego Katechetów ATK, a następnie Koła Naukowego Katechetów UKSW, na szczególną uwagę zasługują dwa przedsięwzięcia – współtworzenie *Bibliografii katechetycznej* oraz cykl sympozjów studentów katechetyki KUL – ATK, a od 1999 r. – KUL – UKSW. *Bibliografia katechetyczna* jest doniosłym dziełem, które ks. R. Murawski przez długie lata tworzył wraz ze studentami z Koła⁴⁹. Pierwszy tom *Bibliografii...* ukazał się w roku 1999

⁴⁸ <https://www.facebook.com/KoloNaukoweKatechetykowUksw> [dostęp z dn. 9.11.2013].

⁴⁹ Już w *Sprawozdaniu z działalności Koła Naukowego Katechetów na ATK za rok akademicki 1979/80* w punkcie 3 jest informacja o podsumowaniu przebiegu pracy

i zawierał publikacje katechetyczne z lat 1945-1995. Sam pomysłodawca i redaktor następująco wypowiadał się nt. przygotowania publikacji: „Niniejsza bibliografia jest przede wszystkim twórczym i zbiorowym dziełem studentów katechetyki Akademii Teologii Katolickiej, którzy pod moim kierunkiem w ramach seminarium z katechetyki i prac Naukowego Koła Katechetyki podjęli się zebrania wszystkich pozycji, które ukazały się drukiem po wojnie, od 1945 do 1995 roku (...) chciałbym wyrazić im szczerze podziękowanie za podjęty trud w szukaniu i zbieraniu publikacji katechetycznych, co niejednokrotnie wiązało się też z pewnymi wydatkami (dojazdy), nade wszystko zaś z poświęceniem na tę pracę swego drogiego czasu. Nie sposób ich tu wszystkich imiennie wymienić, bo podejmowało tę pracę kilka roczników studentów”⁵⁰. W podobny sposób opracowana została katechetyczna twórczość z lat 1996-2000, zawarta w drugim tomie *Bibliografii katechetycznej*.

Inną inicjatywą, która na stałe wpisała się w harmonogram działań Koła Naukowego Katechetów ATK, były doroczne sympozja studentów katechetyki KUL i ATK (po roku 1999 – KUL – UKSW). Pomysł spotkań umożliwiających zapoznanie się przyszłych naukowców i działaczy katechetycznych z dwóch ośrodków akademickich, w trosce o ich przyszłe zgodne współdziałanie, był przedyskutowany przez ks. J. Charytańskiego i ks. F. Blachnickiego już na początku lat 60. ubiegłego wieku. Podczas pierwszego z tych spotkań (1961) w czasie dyskusji pojawia się propozycja, aby wspólne zjazdy były projektowane przez przedstawicieli Kół Naukowych katechetyki obu uczelni, a prelegenci wywodzili się spośród studentów. Ksiądz J. Charytański przedstawiał następująco zasadę przyświecającą tym spotkaniom: „Zostawialiśmy studentom całkowitą wolność w określaniu tematu spotkania, wytypowaniu prelegentów, a także w organizowaniu spotkania towarzyskiego, umożliwiającego zawieranie znajomości czy nawet przyjaźni. Pisanie sprawozdania z tych spotkań do Biuletynu Katechetycznego było także zadaniem studentów”⁵¹. Spotkania ustały po wyjeździe ks. Franciszka

członków KNK nad zbieraniem bibliografii katechetycznej [mps. w posiadaniu autorki].

⁵⁰ R. Murawski, *Wstęp*, w: *Bibliografia katechetyczna 1945-1999*, dz. cyt., Warszawa 1999, s. 9-10.

⁵¹ P. Tomasiak, *Ksiądz Roman Murawski – Katechetyka- Katecheza. Wýwiad z ks. Janem Charytańskim SJ*, w: Tenze (red.), *Abyśmy podtrzymywali nadzieję*, Warszawa

Błachnickiego. Powrócono do nich po kilku latach i od roku 1977 odbywały się regularnie (z przerwą w roku 1982 z racji niesprzyjającej atmosfery po wprowadzeniu stanu wojennego)⁵². Sympozja z założenia odbywały się w jednym roku w Warszawie, a w drugim – w Lublinie. Organizacja należała do studentów katechetyki, szczególnie członków Koła, jednak w przypadku obu uczelni mogli oni liczyć na wsparcie ze strony opiekuna naukowego. W roku akademickim 2013/2014 odbędzie się jubileuszowe – 40 sympozjum studentów katechetyki KUL – UKSW, a jego gospodarzem będzie katechetyka UKSW.

Jak niegdyś ks. kard. K. Nycz określił katechezę „zieloną gałęzią na drzewie Kościoła”⁵³, tak termin ten z powodzeniem można zastosować na określenie znaczenia katechetyki w Akademii Teologii Katolickiej i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wybitne osobowości, jakie pojawiały się na jej gruncie, kształtowały nie tylko sekcje katechetyki, ale także cały Wydział Teologiczny, a wreszcie – oblicze Uniwersytetu. Na przestrzeni minionych lat, katechetycy współtworzyli struktury UKSW – począwszy od ks. R. Murawskiego, który był prodziekanem (od 1992), a następnie dziekanem Wydziału Teologicznego. W skład Kolegium Dziekańskiego Wydziału Teologicznego weszli również: ks. K. Miaszek jako prodziekan (1999-2002); ks. R. Czekański jako prodziekan (od roku 2010, ponownie wybrany na kadencję 2012-2016); ks. P. Tomasiak jako prodziekan (2008-2012) oraz dziekan (2012-), a także ks. S. Dziekoński (prodziekan w latach 2005-2008; dziekan w latach 2008-2012), obecny rektor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Za swą działalność naukową, naukowo-dydaktyczną oraz pozadydaktyczną pracownicy sekcji katechetycznej byli wielokrotnie nagradzani i honorowani. Wielkie osiągnięcia i zaszczytne funkcje nie naruszyły wzorcowych relacji ze studentami, jakie były charakterystyczne dla tej specjalizacji. Zarówno wykłady i ćwiczenia, jak i spotkania Koła Naukowego Katechetów oraz inne spotkania o charakterze okolicznościowym i towarzyskim, odbywały się

2005, s. 12.

⁵² Zob. J. Charytański, *Zmagania o kształt...*, dz. cyt., s. 130; A. Piwowar, *Wkład księdza profesora Stanisława Kulpaczyńskiego w rozwój katechetyki*, Lublin 2013, s. 211.

⁵³ Zob. K. Nycz, *Zielona gałąź na drzewie Kościoła. Najważniejsze zadania i niektóre problemy katechezy dzisiaj*, „Więź” 8 (1996), s. 13-21.

w atmosferze wielkiej życzliwości i serdeczności. Nowi studenci bardzo szybko ulegali tej atmosferze i podejmowali tradycje, takie jak m.in. spotkania opłatkowe czy Msze święte organizowane w intencji solenizantów. Nadawali również rodzinnego wręcz ciepła zajęciom dydaktycznym, zapopatrując prowadzących i uczestników w kawę i herbatę. Na płaszczyźnie naukowej, wzajemne odniesienia pracowników i studentów najlepiej obrazuje relacja „mistrz – uczeń”, przynosząca owoc obfity w postaci kolejnych prac magisterskich i rozpraw doktorskich. Te piękne i bogate tradycje sekcji katechetyki niewątpliwie będą kontynuowane w poszczególnych katedrach, od funkcjonujących od roku 2013 w ramach Instytutu Teologii Praktycznej na Wydziale Teologicznym UKSW.

Catechetics in ATK and UKSW Summary

The article is showing chosen concerning issues of catechetics in UKSW in the historical perspective. In the first part it is portraying academic teachers of the catechetical speciality. It is describing the ones which did catechetics in former years, as well as of today's employees taking scientific reflection over the catechesis. Hereinafter the article is presenting the activity of academic teachers of catechetics in ATK and UKSW at foreign and national catechetical centres and institutions acting for the catechesis. A publishing activity is another introduced issue of catechetics, portraying the wealth of the thought and extensive interests of employees of the catechetical specialization in ATK and UKSW. In the next point was presented activity of scientific group of students of the catechetics. During his cyclical meetings pupils can develop scientifically under direction of academic teachers. Meetings also are helping with the forming of exceptional character of human relationships on the field of the catechetical specialization.